

וכי תימא, לתרץ, שאכן כל דמשתחררת ממילא, מודה בה רבי יוסי שצריכה להמתין.

אי אפשר לתרץ כך. כי:

והתנן: אנוסה ומפותה — צריכה להמתין ג' חדשים, דברי רבי יהודה;

רבי יוסי מתיר ליארס ולינשא מיד!

אלא, אמר אביי לתרץ:

כל אשה מזנה מתהפכת אחרי שנבעלת, ומוציאה זרע הבעל החוצה, כדי שלא תתעבר. ואף זאת שיוצאת בשן ועין מתהפכת.

ואידך, האומר שצריכה המתנה, סובר שחיישנן שמא לא נתהפכה יפה יפה.

שנינו במשנה: ואם היו כהנות נפסלו מן הכהונה.

ותמהינן: וכי רק כהנות, אין, הרי הן נפסלות, ואילו ישראליות הנשואה לכהן, לא נפסלת!?

ומשנינן: אימא: אם היו נשי כהנים, נפסלות להן, כדין אשת כהן שנאנסה, שנפסלת לכהונה.

ועדיין תמהה הגמרא: וכי רק נשי כהנים, אין, נפסלות הן לכהונה, ואילו נשי ישראלים, הנבעלות תחת בעליהן באונס, לא נפסלות לכהונה, שאם ימותו בעליהן הישראלים יהיו פסולות לכהונה!?

והאמר רב עמרם: הא מילתא אמר לן רב ששת, ואנהרינהו לעיינין, והאיר עיינינו

בהביאו לנו ראייה לדבריו ממתניתין לקמן [נו ב]:

אשת ישראל שנאנסה, אף על פי שמותרת לבעלה — פסולה היא לכהונה, אם ימות בעלה!

אמר רבא, הכי קאמר: אם היו כהנות נשואות לישראל — נפסלו מן התרומה, דבי נשיהו. שהיות ונבעלו תחת בעליהן, ואפילו באונס, פסולות הן לכהונה ולאכילת תרומה.

כך, שאם ימותו בעליהן הישראלים וישארו ללא זרע מהן, הן אינן חוזרות לבית אביהן הכהן לאכול בתרומה, כדרך שחוזרות אל בית אביהן שאר הכהנות שנישאו לישראל ומתו בעליהן בלי להשאיר זרע, היות ונפסלו מטעם "זונה", על אף שנבעלו באונס.

הדרן עלך ארבעה אחין

פרק החולץ

לה-ב

פתיחה לפרק החולץ

עד עתה למדנו את הפטור של יבמה שאין לה בנים, כאשר היא ערוה על היבם, או כאשר יש לה בנים — שאין היא נופלת ליבום כלל.

ואילו הנידון בתחילת פרק זה, הוא מצב היבמה בשעה שהיא מעוברת, שהוא "מצב ביניים".

מצד אחד, עדיין אין לה את הפטור מיבום וחליצה של אשת אח שיש לה בנים, היות וכל עוד לא נולד הולד, היא אסורה להנשא לאדם זר כדין יבמה האסורה לשוק, לפי

ש"אין הולד פוטר [אותה מחליצה ויבום] עד שיצא לאויר העולם".

אך מאידך, אי אפשר לייבמה, כיון שאם תוליד ולד בר קיימא, יתברר שהיא אשת אח שיש לו בנים, שאינה בת יבום.

מצב ביניים זה מעורר כמה שאלות:

א. האם תועיל בה חליצה בשעה שהיא מעוברת כדי להתירה להנשא לשוק, על הצד שהיא תפיל.

ב. אם יבוא עליה היבם בשעה שהיא מעוברת, ולבסוף תפיל את ולדה, האם קנה אותה היבם בביאה זו?

שאלות אלו, יתבארו במשנה הבאה, ובדברי רבי יוחנן וריש לקיש בגמרא להלן:

מתניתין

שני גדרים גדרו חכמים בחלוצה:

גדר אחד, שתהא נחשבת [מדרבנן] כאילו היתה אשתו של החולץ, לגבי זה שהוא אסור בקרובותיה [באותן קרובות שהיו אסורות עליו אילו אכן היתה אשתו], וכמו כן היא אסורה בקרוביו [באותם הקרובים שהיו אסורים עליה אילו אכן היתה אשתו].

וגדר שני, שתהא החלוצה אסורה לכהונה.

לעיל בדף כד א התבאר מקור האיסור של חלוצה לכהונה, שאינו אלא אסמכתא מהפסוק "ואשה גרושה מאישה לא יקחו", שהתרבתה החלוצה מהאות וי"ו, שתהיה אסורה לכהן כמו גרושה. אך לימוד זה אינו אלא אסמכתא, והיא אסורה לכהונה רק מדרבנן.

ושני גדרים אלו, עם הגזירות הנלוות אליהם, מתבארים להלן במשנה:

החולץ בדיעבד ליבמתו, ונמצאת מעוברת, שלא ידע שהיא מעוברת, וילדה:

בזמן שהולד של קיימא, הרי הוברר הדבר, בעת לידתו, שהיא אשת אח שיש לו בנים. והוברר הדבר שלא היתה זקוקה ליבם, ואין חליצתה חליצה.

ולכן, אין כאן את שני הגדרים שגדרו חכמים בחליצה, אלא:

א. הוא, החולץ, מותר בקרובותיה.

ולא נאסר בהן מכח התקנה שתיקנו חכמים שיהא החולץ ליבמתו אסור בקרובותיה, כי חליצתה אינה כלום.

ומאותה הסיבה, גם היא מותרת בקרוביו.

ב. וכמו כן, לא פסלה, בחליצה שחלץ לה, מן הכהונה.

שלא נפסלה מחמת התקנה שחלוצה אסורה לכהן, לפי שילדה ולד של קיימא, והוברר הדבר שאינה צריכה חליצה. ומעשה החליצה שעשה, לאו כלום הוא!

אך אם אין הולד של קיימא, שהיה נפל, והתברר עתה שהיא זקוקה לחליצה, נוהגים בה שני הגדרים שתיקנו חכמים בחלוצה —

א. הרי הוא אסור בקרובותיה, כדין החולץ ליבמה.

והיא אסורה בקרוביו, כדין יבמה שנחלצה.

ב. ופסלה מן הכהונה, בפסול דרבנן של

חלוצה.

ועתה מבארת המשנה את דין היבם שבא על יבמתו, בהיותה מעוברת:

אסור לו ליבם לבוא על יבמתו עד שימלאו שלשה חדשים למיתת האח, שמא היא מעוברת, ויש לאחיו בן, והיא אסורה ליבום.

אבל לאחר שלשה חדשים, מותר לו לייבם אותה, היות ורוב הנשים עוברין ניכר לשלי ימי הריונן.

הכונס את יבמתו בדיעבד, תוך שלשה חדשים, ו**נמצאת מעוברת**, ולא ידעו שניהם שהיא מעוברת, וילדה ולד.

בזמן שהולד של קיימא, הרי הוברר הדבר שהיא אשת אח שיש לה בנים, והיתה אסורה על היבם באיסור ערוה של אשת אח שלא הותר ליבום. ולכן —

יוציא אותה היבם ממנו.

חייבין, הוא והיא, **בקרבתן** חטאת על עבירה בשגגה, של גילוי ערות אשת אח שלא במקום מצות יבום.⁽¹⁾

ואם אין ולד של קיימא —

יקיים היבם את יבמתו תחתיו.

ומבארת המשנה הלכה נוספת:

אם נולד הולד כשהוא: **ספק אם הוא בן תשעה** חדשי הריון, והוא שייך לאח **הראשון** שמת, ונמצא שיש לו בנים, והיא אינה זקוקה ליבום.

ספק אם הוא בן שבעה חדשי הריון, והוא שייך לאח **האחרון**, ונמצא שלאח המת לא היו בנים, והרי היא זקוקה ליבום —

יוציא האח החי את אשת המת שיבמה, כי שמא אינה צריכה יבום, והיא אסורה לו כדין אשת אח שיש לו בנים.

הסתמכות על רוב ובין הסתמכות על עדים. כי הסומך על הרוב, אינו סומך על כך שהדבר שלפניו הוא מהרוב, כי גם יתכן שהוא מהמיעוט, אלא שאמרה תורה שמותר לסמוך על הרוב, וגם אם יקרה שיוזמן לו המיעוט אין הוא נקרא טועה בשוגג, אלא נקרא אנוס, משום שהתירה לו התורה להסתמך על הרוב. אבל בעדים, אין הוראה של התורה שגם אם יערימו העדים ויעידו עדות שקר אפשר לסמוך על עדותם, אלא אמרה תורה שעל פי שנים עדים יקום דבר, והינך רשאי לנהוג על פיהם, אך אם יתברר שאין הם עדים אלא רמאים, הרי ההנהגה על פיהם היתה על סמך טעות שהם עדים, והטעות הזאת אינה נחשבת לאנוס אלא לשגגה.

1. אם כנס את יבמתו לאחר שלשה חדשים ונמצאה מעוברת, וילדה ולד של קיימא, הרי הוא פטור מהקרבתן, כיון שהסתמך על הרוב של נשים, שעוברין ניכר לשליש ימיהם, והרי הוא בגדר אנוס. [תוס' ד"ה ונמצאת]

והקשה הנודע ביהודה [י"ד תניינא צו] מדוע מי שסומך על רוב והתברר שעלה בידו מן המיעוט הרי הוא אנוס, ואילו מי שסומך על עדות של שני עדים ונמצא שהם עדי שקר, הרי הוא חייב קרבן, וכמו שמצינו לקמן בתחילת פרק האשה רבה [פז ב], שאם הסתמכה האשה על עדות שני עדים כשרים שמת בעלה, ונישאה, וחזר בעלה, הרי היא חייבת בקרבן, לפי שהיא נקראת שוגגת ולא אנוסה.

ותירץ הנודע ביהודה שיש חילוק מהותי בין

והולד כשר ממה נפשך, בין אם הוא בנו של ראשון ובין אם הוא בנו של שני.

וחייבין האח והאשה באשם תלוי, שמא הבן הנולד הוא בנו של הראשון, והיתה אסורה לו באיסור אשת אח שיש לו בנים.

גמרא

במשנה התבאר שהחליצה בזמן הביניים, בהיותה מעוברת, נחשבת חליצה, [אם הפילה היבמה את ולדה], לגבי שני הגדרים שגדרו חכמים בחלוצה:

א. קרובות החולץ אסורים על החלוצה, וקרובות החלוצה אסורים על החולץ.

ב. החלוצה פטולה לכהונה.

אך לא התבאר במשנה, האם גם הועילה החליצה הזו להתיר את היבמה להנשא לשוק. ונחלקו בכך רבי יוחנן וריש לקיש.

איתמר: החולץ למעוברת, והפילה —

רבי יוחנן אמר: אינה צריכה חליצה מן האחין, לפי שחליצתה בהיותה מעוברת חליצה טובה היא, היות וכשהפילה, הוברר הדבר למפרע שהיא בת חליצה.

ריש לקיש אמר: צריכה חליצה מן האחין, לפי שחליצת מעוברת אינה חליצה טובה.

ומבאר הגמרא:

רבי יוחנן אמר, אינה צריכה חליצה מן האחין, היות וסבר רבי יוחנן שחליצת מעוברת שמה חליצה, וביאת מעוברת שמה ביאה — אם יתברר אחר כך שעוברת היה נפל.

וריש לקיש אמר, צריכה חליצה מן האחין, היות שסבר חליצת מעוברת לא שמה חליצה, וביאת מעוברת לא שמה ביאה.

והוינן בה: **במאי**, מהו הטעם, שבו קמפילגני רבי יוחנן וריש לקיש?

ומשנינן: **איבעית אימא, נחלקו בקרא, בלימוד מן הפסוק.**

ואיבעית אימא נחלקו בסברא.

ותחילה מבאר הגמרא את מחלוקתם בסברא:

איבעית אימא נחלקו בסברא הזאת:

רבי יוחנן סבר: לאחר שהפילה, התברר כי כל מה שהיה חסר לנו בשעה שהיתה מעוברת, הוא רק חסרון הידיעה שהיא תפיל.

ואם אכן היתה לנו את הידיעה הזאת בהיותה מעוברת, היא היתה יכולה לחלוץ, ואפילו להתייבם, גם בעודה מעוברת!

שהרי אם יבא אליהו, ויאמר לנו, בהיותה מעוברת, דהא עובר דאיבערא — מפולי מפלה, עתידה היא להפילו!

מי, וכי לאו בת חליצה ויבום הוא אפילו כשהיא מעוברת!?

ואם כן, **השתא נמי**, גם עתה, שבזמן העיבור לא היה ידוע שהיא תפיל את ולדה, אלא התגלה הדבר רק כשהפילה, בכל זאת יש לנו לומר שתגלי מילתא למפרע, שיתברר הדבר למפרע שהיא אכן היתה בת חליצה בהיותה מעוברת, והועילה חליצתה שחלץ לה היבם בזמן עיבורה כדי להתירה להנשא

לשוק, ואינה צריכה לשוב ולחלוץ.

וריש לקיש אמר: "תגלי מילתא למפרע" – לא אמרינן! (2)

ואיבעית אימא, נחלקו בדרשה של קרא.

רבי יוחנן סבר: [דברים כה] **"ובן אין לו" אמר רחמנא, והא לית ליה בן!** ואין זה משנה אם היה הדבר ידוע בשעת העיבור או לא.

כי מה איכפת לנו אם בשעת העיבור לא היה ידוע הדבר, אבל הרי עתה ידוע שלא היה לאח הזוה בן, והיא היתה צריכה חליצה, ולכן הועילה לה החליצה שחלץ לה יבמה בהיותה מעוברת.

וכיון שנחלצה כבר, שוב אין האחים צריכים לחלוץ לה.

וריש לקיש סבר: אמר קרא **"ובן אין לו"**, יכול היה הכתוב לומר **"ובן אן לו"**, ואמר **"אין לו"**, כדי ללמדך:

עיינ עלין אם יש לו בן!

והיינו, כל זמן שאשת המת מעוברת, יש

מקום ל"עיון" אם יש לו בן, ובאותו פרק זמן של "עיון" אין היא יכולה לחלוץ, כי היא במצב של "עיון".

וגם אם בסוף יתברר שאין לו בן, אין זה גילוי על תקופת העיון, כיון שעצם העיון אם יש לו בן מחייב אותו להתנהג [מספק] כאילו יש לו בן.

ולכן לא תועיל לה החליצה שנחלצה בהיותה מעוברת.

ועתה מביאה הגמרא כיצד הקשו רבי יוחנן וריש לקיש זה על זה שתי קושיות ממשנתנו, קושיה אחת מהרישא וקושיה שניה מהסיפא. וכיצד תירצום, כל אחד לשיטתו.

אלא שעל כל קושיה וקושיה נאמרו שתי לשונות, האם המקשה הוא רבי יוחנן והמתרץ הוא ריש לקיש, או להיפך, שהמקשה הוא ריש לקיש והמתרץ הוא רבי יוחנן:

הקושיה הראשונה, מהרישא של המשנה:

איתיביה רבי יוחנן לריש לקיש מהרישא של משנתנו:

מעוברת בעובר שבסופו של דבר תפיל אותו, הרי כל זמן שהעובר קיים כעובר, אין היא יכולה לחלוץ, ורק לאחר שתפיל אותו היא תהיה מותרת לחלוץ, ואין אומרים איגלאי מילתא למפרע היות וגם אם היינו יודעים שתפיל אין זה משפיע על העובדה שעתה, בשעת חליצה, היא מעוברת, ועיבורה מעכב את חליצתה.

הריטב"א כתב שלדעת ריש לקיש אילו היה ידוע בשעת חליצה אין הולד בר קיימא מועילה החליצה, אלא שריש לקיש סבור שההפלה אחר

2. נחלקו רבותינו הראשונים בביאור דברי ריש לקיש, האם הוא סובר שההפלה של העובר היא דבר חדש, שבשעת החליצה הוא לא היה עתיד להיות נפל, אלא הוא עובר בן קיימא, ואחר כך התחדש שהוא נהיה לנפל, ולכן לא אומרים איגלאי מילתא למפרע, כי אין זה איגלאי למפרע, היות ובתחילה, בשעת החליצה, הוא לא היה נפל.

או סובר ריש לקיש שאפילו אם אין ההפלה דבר חדש שנתהווה לאחר מכן, אלא שהיתה

החולץ ליבמתו, ונמצאה מעוברת, אם אין הולד של קיימא — הוא אסור בקרובותיה, והיא אסורה בקרוביו, ופסלה מן הכהונה.

ומוכיח רבי יוחנן נגד ריש לקיש, מהפסול לכהונה:

בשלמא לדידי, דאמינא חליצת מעוברת שמה חליצה — משום הכי פסלה לכהונה, כשחלץ לה.

אלא לדידך, דאמרת חליצת מעוברת לא שמה חליצה — אמאי פסלה היבם מן הכהונה בחליצתו?

אמר ליה ריש לקיש: פסול זה אינו מהלימוד של אסמכתא, שלמדו ממנו חכמים לפסול חלוצה כמו גרושה.

אלא רק פסול **מדרבנן** הוא, ולחומרא **בעלמא** גזרו עליה גזירה, שתפסל לכהונה בחליצתה בהיותה מעוברת, מפני הרואים, שלא ידעו שהיתה מעוברת, ויראו חלוצה נישאת לכהן, ויבואו לטעות ולומר שחלוצה מותרת לכהן.

ונאמרה קושיה זו, בלשון אחרת, ובצורה הפוכה:

איכא דאמרי, שלהיפך היתה הקושיה מהרישא של המשנה.

לא רבי יוחנן הוא זה שהקשה ממנה לריש לקיש, אלא ריש לקיש הוא זה שהקשה ממנה לרבי יוחנן!

איתיביה ריש לקיש לרבי יוחנן, ממשנתנו:

החולץ ליבמתו ונמצאת מעוברת, אם אין הולד של קיימא — הוא אסור בקרובותיה והיא אסורה בקרוביו, ופסלה מן הכהונה.

וכך מדייק ריש לקיש:

בשלמא לדידי, דאמינא חליצת מעוברת לא שמה חליצה — שפיר היינו דקתני שבחליצתו הוא "פסלה מן הכהונה".

ופסול זה הוא לחומרא בעלמא, מפני הרואים שלא יטעו להתיר חלוצה לכהן.

ולא קתני במשנתנו במפורש את עיקר הדין, ש"אינה צריכה חליצה מן האחין".

היות, ולשיטתי אין הדין כך, שלא הועילה לה חליצתה, אלא עדיין צריכה היא לחלוץ, אחר שתפיל, כדי להיות מותרת לשוק.

אלא לדידך, רבי יוחנן, שאתה סובר שחליצת מעוברת היא חליצה טובה, מדוע מזכיר התנא במשנה רק את הדין שחליצתה פוסלת אותה לכהונה?

והרי לדבריך, את עיקר הדין, שחליצתה טובה היא, ו"אינה צריכה חליצה מן האחין" — מיבעי ליה, היה צריך התנא להשמיענו!

ואנו נדע מעצמנו, כיון שנחלצה חליצה טובה, נוהגים בה דיני חלוצה, שהיא אסורה בקרוביו, והיא נפסלת לכהונה.

לפי שלא אמר הכתוב לחלוץ אלא במקום שאין שום צד של בן בעולם, ולמעוברת יש "צד של בן".

כך היא דבר חדש שהתהווה לאחר החליצה. וכתב הריטב"א שהתוס' סוברים שכל שהיא מעוברת, משום צדדים, לא תועיל לה חליצה,

אמר ליה: רבי יוחנן לריש לקיש: **אין הכי נמי!**

אכן, לפי דברי, היה צריך התנא לומר זאת, שחליצתה בהיותה מעוברת חליצה טובה היא, ואינה צריכה עוד חליצה מן האחים.

וזה שנקט התנא רק את לשון הפסול לכהונה, ולא אמר את עיקר הדין שאינה צריכה חליצה מן האחים —

ואידי דתנא רישא "החולץ ליבמתו ונמצאה מעוברת, וילדה בן קימא, **לא פסלה** מהכהונה", ושם לא היה התנא יכול לומר "וצריכה חליצה", שהרי היא ילדה בן קימא —

תנא נמי סיפא באותו ענין של פסול כהונה, ואמר, אם היה הולד נפל "פסלה לכהונה". ולא דיבר בענין החליצה, כיון שלא הוזכר ברישא.

אך אין זה חומרא, אלא מעיקר הדין. לפי שהיתה חליצתה חליצה, ועתה היא אינה צריכה חליצה משאר האחים.

ועתה מביאה הגמרא את הקושיה השניה, מהסיפא של המשנה, ושונה אותה בשתי לשונות, בצורה הפוכה, וכמו הקושיה מהרישא:

איתיביה רבי יוחנן לריש לקיש מהסיפא של המשנה:

תנן: הכונס את יבמתו ונמצאת מעוברת, בזמן שהולד של קיימא, יוציא.

ואם אין הולד של קיימא — יקיים אותה היבם.

ומדייק רבי יוחנן: **בשלמא לדידי, דאמינא חליצת מעוברת שמה חליצה, וביאת מעוברת שמה ביאה** — משום הכי קתני שפיר: אם אין הולד של קיימא, יקיים אותה היבם!

שמשמעות "יקיים", הוא לשון היתר לקיימה. והוא בניגוד ללשון האיסור שנאמר לפני כן, שאם הבן של קיימא — יוציא!

והיינו, רשאי הוא לקיימה, היות ובא עליה וכבר קנאה בהיותה מעוברת, ועתה משהפילה, הוא רשאי להמשיך לקיימה תחתיו כאשתו לכל דבר, ואם בא להוציאה מרצונו, יכול הוא לעשות זאת על ידי גט בלבד.

אלא לדידך, דאמרת "חליצת מעוברת לא שמה חליצה, וביאת מעוברת לא שמה ביאה", נמצא שלא קנאה היבם בביאתו בשעה שהיתה מעוברת, ועדיין אין היא אשתו.

ואם כן, לא מתאים לומר את הלשון "יקיים", שהרי אין לו מה לקיים, אלא, "יחזור ויבעול, ויקיים" — מיבעי ליה לתנא לומר!

ומשיננן: אמר ריש לקיש: **מאי "יקיים"** שאמר התנא?

אין כונתו כדברך, ש"יקיים" משמעותו היא שמתור לו להמשיך ולקיימה תחתיו כאשתו.

אלא התנא אמר "יקיים" בלשון חיוב, שיחזור ויבעול אותה לאחר שתפיל, ורק בכך "יקיים" אותה.

שחייב לחזור ולבעול אותה אחר שהפילה כדי לקיימה או כדי להוציאה בגט.

אלא לדידך, שמועילה בעילתו או חליצתו בזמן שהיא מעוברת [אם אחר כך הפילה ולדה], ומאז היא כבר חלוצה או מיובמת

—

למה נקט התנא לשון מחייבת "קיים" ?!

והרי אין לו עתה ליבם כל חיוב לקיים, אלא אם **רצה**, **יוציא** אותה בגט, ככל אשה, ואם **רצה יקיים** אותה אצלו — כך **מיבעי ליה** לתנא לומר!

ומתרץ רבי יוחנן: **אין הכי נמי**, שלפי דברי, אכן כך היה התנא צריך לנקוט בלשונו.

ומה שלא אמר בלשון הזו, הוא **איירי**, כיון **דתנא רישא** בתחילת דבריו, שהכונס את יבמתו ונמצאה מעוברת, בזמן שהולד בן קימא **יוציא**! ושם הוא חיוב להוציא —

תנא נמי בסיפא של דבריו, במקום שהולד נפל — **יקיים**! בלשון חיוב.

אך אין הכונה שחייב לקיים, אלא שאם רצה יוציא, ואם רצה יקיים.

ועתה מביאה הגמרא קושיה מברייתא, נגד רבי יוחנן:

מיתבי לרבי יוחנן מהא דתניא:

הכונס את יבמתו, ונמצאת מעוברת — הרי זו לא תנשא צרתה, שמא יהא וולד בן קיימא.

והיינו, שה"קיום" האמור כאן [באמצעות בעילה נוספת], אינו היתר, להמשיך ולהחזיקה, אלא הוא חיוב — **דלא סגי**, שאי אפשר אחרת, לנהוג בה כאשתו לכל דבר, ולהתירה לשוק בגט בלבד, מבלי שתיבעל לו שנית.

כי אי אפשר שתהיה מיובמת לו מחמת הביאה הראשונה, לפי שביאתה בשעה שהיתה מעוברת אינה קונה אותה.

וכמו כן אין הוא יכול להוציאה עתה בחליצה בלבד, כיון שבכל זאת הוא בא עליה בהיותה מעוברת, ואין היא יוצאת לשוק בלי גט.

אך גט אינו יכול להתירה כיון שהיא עדיין איננה אשתו לכל דבר כדי שתוכל לצאת בגט.

ולכן, חייב הוא לחזור ולבוא עליה אחר שהפילה, כדי לקנותה בביאה זו.

ובלשון אחרת, שנינו את הקושיה בצורה הפוכה:

איכא דאמרי, ריש לקיש הוא המקשה לרבי יוחנן מהסיפא:

איתביה ריש לקיש לרבי יוחנן מהסיפא של משנתנו:

אין הולד של קיימא — יקיים!

ומדייק ריש לקיש: **בשלמא לדירי, דאמינא "חליצת מעוברת לא שמה חליצה, וביאת מעוברת לא שמה ביאה" — שפיר היינו דקתני "יקיים", שמשמעותו היא: יחזור ויבעול, ויקיים — דלא סגי בלאו הכי!**

רבי יוחנן סבר: חליצת מעוברת שמה חליצה, ביאת מעוברת לא שמה ביאה.

ריש לקיש סבר: ביאת מעוברת לא שמה ביאה, וחליצת מעוברת לא שמה חליצה.

אמר ליה תמה ושאל רבא לאביי: לדברך, לרבי יוחנן, המחלק בין ביאת מעוברת לבין חליצה, תיקשי: מה נפשך?

אי ביאת מעוברת שמה ביאה — חליצת מעוברת שמה חליצה.

ואי ביאת מעוברת לא שמה ביאה — חליצת מעוברת נמי לא שמה חליצה.

דחא קיימא לן:

דכל יבמה העולה ליבום, וביאתה פוטרתה א-17 מן החליצה, וכן את צרתה — עולה לחליצה, והיא פוטרת בחליצתה גם את צרתה.

ואילו כל יבמה שאין עולה ליבום, וביאתה

והרי לשון הברייתא כמות שהוא תמוה, כי אדרבה, כי הוי הולד בן קיימא — מיפטר צרתה! שהרי אם יש לה ולד, אין היא וצרתה זקוקות לחליצה, שהרי יש בן לאח המת!

אלא, בהכרח, אימא, אמור כך בלשון הברייתא:

הכונס את יבמתו ונמצאה מעוברת, לא תנשא צרתה — שמא לא יהא הולד בן קיימא, ונמצא שהיא זקוקה ליבום, וביאת מעוברת אינה נחשבת ביאה לקנין יבום.

ואי סלקא דעתך כרבי יוחנן, שביאת מעוברת שמה ביאה של יבום, הרי כאן, כיון שכנס היבם את יבמתו — אמאי לא תנשא צרתה?

תיפטר הצרה בביאה של חבירתה!

אמר אביי: בביאה — כולי עלמא לא פליגי דלא פטרה ביאת מעוברת את צרתה.⁽³⁾

כי פליגי — בחליצה.

ובצורה דומה כתב המאירי לעיל וכן כתב המהרש"א בדעת רש"י, שחייבי לאוין ועשה, שאינם עולים כלל ליבום, ועולים רק לחליצה, אם בא עליה הרי היא צריכה גט, לפי שקידשה בביאה זו לאשה, היות ואין בה כרת של אשת אח, אך לא קיים מצות יבום! ויתכן שכונת רש"י היא כשאר הראשונים שביארו שהיא צריכה גט וחליצה היות והיא דומה לכנוסה, ואין זה אלא תקנת חכמים.

ויש ראשונים [הריטב"א והמאירי כאן] הסוברים שביאת מעוברת קונה אותה מדין מאמר, מדרבנן, ולכן היא צריכה גט.

3. כתב רש"י, כיון שבא עליה בשעה שהיתה מעוברת, אין היא יוצאת בחליצה, על אף שביאת מעוברת לא שמה ביאה, היות ומכל מקום בא עליה.

והקרבן אורה רוצה לומר בשיטת רש"י שלא תועיל לה גט וחליצה להתירה אלא רק ביאה.

אך בפשטות הדברים אינם נראים, אלא די לה בגט ובחליצה. וכונת רש"י היא לומר, שהיות והיא מותרת לו, שהרי אין בה כרת של אשת אח, ואינו חייב להביא קרבן על ביאתה, נמצא שקנאה לאשה, אלא שאין הוא מקיים בכך מצות יבום, לפי שהכתוב עיין עליו מורה שאינה מתייבמת.